

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้ได้ทำการศึกษาแนวปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับกิจการเช่าซื้อรถยนต์ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 29 (ปรับปรุง 2550) เรื่อง สัญญาเช่า โดยจะมุ่งเน้นการบัญชีสำหรับกิจการเช่าซื้อรถยนต์ทางด้านผู้ให้เช่าซื้อ ได้นำทฤษฎีและหลักการมาใช้ร่วมกับการศึกษา ดังนี้

1. มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 29 (ปรับปรุง 2550) เรื่อง สัญญาเช่า
2. ลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจเช่าซื้อ
3. วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 29 (ปรับปรุง 2550) เรื่อง สัญญาเช่า

สภาวิชาชีพบัญชี (2550) ได้จัดทำมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ขึ้นให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 17 เรื่อง สัญญาเช่า พ.ศ. 2549 (IAS NO. 17, Leases (2006)) เพื่อกำหนดนโยบายการบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลทั้งทางด้านผู้เช่าและผู้ให้เช่า สำหรับสัญญาเช่าการเงินและสัญญาเช่าดำเนินงาน มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 29 (ปรับปรุง 2550) เรื่อง สัญญาเช่า เป็นมาตรฐานการบัญชีที่ทางสภาวิชาชีพบัญชี กำหนดให้ใช้แทนมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 7 เรื่อง การบัญชีเกี่ยวกับการเช่าซื้อ – ทางด้านผู้ให้เช่าซื้อ และฉบับที่ 29 เรื่อง การบัญชีสำหรับสัญญาเช่าระยะยาว กำหนดให้ถือปฏิบัติกับงบการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2551 เป็นต้นไป ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากมาตรฐานการบัญชี ฉบับเดิม ดังนี้ (สภาวิชาชีพบัญชี , 2550 : 1)

1. การเปลี่ยนแปลงจากมาตรฐานการบัญชีเดิม

1.1 สัญญาเช่าตามมาตรฐานการบัญชีฉบับเดิม หมายถึง สัญญาหรือข้อตกลงที่ผู้ให้เช่าโอนสิทธิการใช้สินทรัพย์ให้แก่ผู้เช่าโดยได้รับค่าเช่าเป็นผลตอบแทนสำหรับช่วงระยะเวลาหนึ่ง มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ดัดแปลงคำนิยามโดยใช้คำว่า “ค่าตอบแทนซึ่งอาจได้รับชำระในงวดเดียวหรือหลายงวด” แทนคำว่า “ค่าเช่า”

1.2 ในการจำแนกสัญญาเช่า มาตรฐานการบัญชีฉบับเดิมได้ให้ตัวอย่างของสถานการณ์ซึ่งตามปกติจะทำให้สัญญาเช่าต้องจัดประเภทเป็นสัญญาเช่าการเงินไว้สี่ข้อ มาตรฐาน

การบัญชีฉบับนี้ได้เพิ่มสถานการณ์เพื่อช่วยในการจำแนกสัญญาเช่าอีกหนึ่งข้อ และข้อบ่งชี้สี่อีกสามข้อ

1.3 มาตรฐานการบัญชีฉบับเดิมใช้คำว่า “อายุการใช้งานของสินทรัพย์” ในตัวอย่างของสถานการณ์ที่ระบุ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับอายุของสัญญาเช่าในการจำแนกประเภทสัญญาเช่า มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ใช้คำว่า “อายุการให้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ” ซึ่งทำให้กิจการต้องพิจารณาว่าผู้ใช้สินทรัพย์อาจมีมากกว่าหนึ่งราย

1.4 มาตรฐานการบัญชีฉบับเดิมกำหนดให้เปิดเผยข้อมูลสำหรับค่าเช่าที่อาจเกิดขึ้น แต่ไม่ได้ให้ข้อกำหนดที่ชัดเจนว่ากิจการต้องรวมค่าเช่าที่อาจเกิดขึ้นในการคำนวณจำนวนเงินขั้นต่ำที่ต้องจ่ายหรือไม่ มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้กำหนดให้กิจการไม่ต้องนำค่าเช่าที่อาจเกิดขึ้นมารวมในการคำนวณจำนวนเงินขั้นต่ำที่ต้องจ่าย

1.5 ต้นทุนทางตรงเมื่อเริ่มแรกของผู้เช่าและผู้ให้เช่า

1.5.1 มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้เพิ่มคำนิยามเกี่ยวกับต้นทุนทางตรงเมื่อเริ่มแรกให้ชัดเจนขึ้น มาตรฐานการบัญชีฉบับเดิมไม่ได้ให้ข้อกำหนดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิบัติทางบัญชีสำหรับต้นทุนทางตรงเมื่อเริ่มแรกที่เกิดกับผู้เช่า

1.5.2 มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้กำหนดให้รวมต้นทุนทางตรงเมื่อเริ่มแรกที่เกิดกับผู้เช่าเป็นส่วนหนึ่งของจำนวนที่รับรู้เป็นสินทรัพย์ภายใต้สัญญาเช่าการเงินนั้น

1.5.3 มาตรฐานการบัญชีฉบับเดิมได้ให้ข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติทางบัญชีสำหรับต้นทุนทางตรงเมื่อเริ่มแรกที่เกิดกับผู้ให้เช่า โดยจะบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายทันที หรือป็นส่วนไปหักจากรายได้ทางการเงินนั้นตลอดอายุสัญญาเช่าการเงินก็ได้ แต่มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้กำหนดให้รวมต้นทุนทางตรงเมื่อเริ่มแรกเป็นส่วนหนึ่งของลูกหนี้ตามสัญญาเช่าการเงิน โดยไม่ต้องบันทึกเป็นรายการแยกต่างหาก

1.6 มาตรฐานการบัญชีฉบับเดิมอนุญาตให้ผู้ให้เช่าใช้วิธีปันส่วนรายได้ทางการเงิน โดยรับรู้รายได้ตามอัตราคงที่ในแต่ละงวดซึ่งคำนวณตามจำนวนในข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้

1.6.1 เงินลงทุนสุทธิ ของผู้ให้เช่าที่ยังไม่ได้รับตามสัญญาเช่าการเงิน

1.6.2 เงินสดลงทุนสุทธิ ของผู้ให้เช่าที่ยังไม่ได้รับตามสัญญาเช่าการเงิน

มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้กำหนดให้ผู้ให้เช่ารับรู้รายได้ทางการเงินที่สะท้อนถึงอัตราผลตอบแทนคงที่ในแต่ละงวด ซึ่งคำนวณจากข้อ 6.1 เท่านั้น

1.7 มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้อ้างถึงมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 (ปรับปรุง 2550) เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์ (เมื่อมีการประกาศใช้) เพื่อให้แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์เมื่อจำเป็นซึ่งมาตรฐานการบัญชีฉบับเดิมไม่ได้กล่าวถึง

1.8 มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้เน้นข้อกำหนดเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลสำหรับสัญญาเช่าการเงินและสัญญาเช่าดำเนินงานทั้งทางด้านผู้เช่าและผู้ให้เช่า และกำหนดให้เปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1.8.1 ผู้เช่าต้องเปิดเผยการกระทบยอระหว่างจำนวนเงินขั้นต่ำที่ต้องจ่ายทั้งสิ้นกับมูลค่าปัจจุบันของหนี้สินตามสัญญาเช่าสำหรับระยะเวลาสามช่วง คือ ระยะเวลาที่ไม่เกินหนึ่งปี ระยะเวลาที่เกินหนึ่งปีแต่ไม่เกินห้าปี และระยะเวลาที่เกินห้าปี

1.8.2 ผู้ให้เช่าต้องเปิดเผยการกระทบยอระหว่างผลรวมของเงินลงทุนขั้นต่ำตามสัญญาเช่ากับมูลค่าปัจจุบันของจำนวนเงินขั้นต่ำที่ลูกหนี้ต้องจ่ายตามสัญญาเช่าสำหรับระยะเวลาสามช่วง คือ ระยะเวลาที่ไม่เกินหนึ่งปี ระยะเวลาที่เกินหนึ่งปีแต่ไม่เกินห้าปี และระยะเวลาที่เกินห้าปี

1.8.3 จำนวนเงินขั้นต่ำที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตจากการเช่าช่วงที่บอกเลิกไม่ได้ ณ วันที่ในงบดุล

1.8.4 ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้จำนวนเงินขั้นต่ำที่ต้องจ่ายตามสัญญาเช่าที่คาดว่าจะเก็บไม่ได้

1.8.5 ผู้ให้เช่าต้องเปิดเผยค่าเช่าที่อาจเกิดขึ้นที่รับรู้ในงบกำไรขาดทุนสำหรับงวด

1.9 มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการขายและเช่ากลับคืน โดยเฉพาะการเช่ากลับคืนที่เป็นสัญญาเช่าดำเนินงานซึ่งประกอบด้วยข้อกำหนดสำหรับสถานการณ์ต่างๆ โดยให้ขึ้นอยู่กับราคาขาย มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ และราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ และยังได้ให้ตัวอย่างเพิ่มเติมในภาคผนวกเพื่อช่วยในการตีความข้อกำหนดที่ระบุไว้ในมาตรฐานการบัญชี

1.10 มาตรฐานการบัญชีฉบับเดิม (ฉบับที่ 7 เรื่อง การบัญชีเกี่ยวกับการเช่าซื้อ-ทางด้านผู้ให้เช่าซื้อ) ไม่ได้ให้ข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางบัญชีทางด้านผู้เช่าซื้อ มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดให้สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาเช่าการเงิน และให้แนวปฏิบัติทางบัญชีทั้งทางด้านผู้เช่าและผู้ให้เช่า

1.11 มาตรฐานการบัญชีฉบับเดิมได้กำหนดให้การเช่าที่ดินและอาคารต้องจัดประเภทเป็นสัญญาเช่าดำเนินงานหรือสัญญาเช่าการเงินแล้วแต่กรณี แต่ไม่ได้กำหนดการปฏิบัติเกี่ยวกับการแยกองค์ประกอบของที่ดินและอาคาร รวมถึงการวัดค่าขององค์ประกอบนั้น แต่มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ได้กำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการแยกองค์ประกอบของที่ดินและ

อาคาร รวมทั้งการวัดค่าขององค์ประกอบที่ดินและอาคารให้ชัดเจนขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดประเภทสัญญาเช่า

2. การจำแนกประเภทของสัญญาเช่า

การจำแนกประเภทของสัญญาเช่า สัญญาเช่าแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สัญญาเช่าการเงินและสัญญาเช่าดำเนินงาน โดยปกติกิจการต้องจัดประเภทสัญญาเช่าเป็นสัญญาเช่าการเงิน หากสัญญานั้นทำให้เกิดสถานการณ์อย่างน้อยหนึ่งสถานการณ์ ดังนี้

2.1 สัญญาเช่าโอนความเป็นเจ้าของในสินทรัพย์ให้แก่ผู้เช่าซื้อเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาของสัญญา เช่น สัญญาเช่าซื้อเมื่อผู้เช่าซื้อชำระเงินครบตามข้อกำหนดของสัญญาเช่าผู้ให้เช่าซื้อจะโอนกรรมสิทธิ์ให้ผู้เช่าซื้อ

2.2 ณ วันเริ่มต้นของสัญญาเช่า ผู้เช่ามีสิทธิเลือกซื้อสินทรัพย์ด้วยราคาที่คาดว่าจะต่ำกว่ามูลค่ายุติธรรมมาก ณ วันที่สิทธิเลือกมีผลบังคับใช้

2.3 ณ วันเริ่มต้นของสัญญาเช่านั้น ระยะเวลาของสัญญาเช่าครอบคลุมอายุการใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของสินทรัพย์ แม้ว่าจะยังไม่มีกรโอนกรรมสิทธิ์เกิดขึ้น

2.4 ณ วันที่เริ่มต้นของสัญญาเช่า มูลค่าปัจจุบันของจำนวนเงินขั้นต่ำที่ต้องจ่ายมีจำนวนเท่ากับ หรือเกือบเท่ากับมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ที่เช่า เช่น มูลค่าปัจจุบันของจำนวนเงินขั้นต่ำดังกล่าวมีจำนวนประมาณอย่างน้อยร้อยละ 90 ของมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์และมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์

2.5 สินทรัพย์ที่เช่า มีลักษณะเฉพาะจนกระทั่งมีผู้เช่าเพียงผู้เดียวที่สามารถใช้สินทรัพย์นั้น โดยไม่จำเป็นต้องนำสินทรัพย์ดังกล่าวมาทำการดัดแปลงที่สำคัญ

3. ข้อบ่งชี้ที่ทำให้สัญญาต้องจัดประเภทเป็นสัญญาเช่าการเงิน

ข้อบ่งชี้ถึงสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งหรือหลายสถานการณ์รวมกันที่ทำให้สัญญาเช่าต้องจัดประเภทเป็นสัญญาเช่าการเงินด้วยมีดังต่อไปนี้

3.1 หากผู้เช่าสามารถยกเลิกสัญญาเช่าได้ และผู้เช่าเป็นผู้รับผิดชอบผลเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ให้เช่าเนื่องจากการยกเลิกนั้น

3.2 ผู้เช่าเป็นผู้ที่ได้รับผลกำไรหรือผลขาดทุนจากการผันผวนของมูลค่ายุติธรรมของมูลค่าคงเหลือ (ตัวอย่างเช่น มูลค่ายุติธรรมของมูลค่าคงเหลือที่อยู่ในรูปของค่าเช่าที่ผู้ให้เช่าลดให้รวมแล้วมีจำนวนเท่ากับส่วนใหญ่ของจำนวนที่ได้รับจากการขายมูลค่าคงเหลือ ณ วันสิ้นสุดสัญญาเช่า)

3.3 ผู้เช่าสามารถต่อสัญญาเช่าครั้งที่สองด้วยการจ่ายค่าเช่าที่มีจำนวนต่ำกว่าค่าเช่าในตลาดอย่างเป็นนัยสำคัญ

4. การรับรู้เริ่มแรก

ผู้ให้เช่าต้องรับรู้สินทรัพย์ภายใต้สัญญาเช่าการเงินเป็นลูกหนี้ในงบดุลด้วยจำนวนที่เท่ากับเงินลงทุนสุทธิในสัญญาเช่า

ภายใต้สัญญาเช่าการเงิน ผู้ให้เช่าโอนความเสี่ยงและประโยชน์ของความเป็นเจ้าของทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดให้แก่ผู้เช่า ดังนั้น ผู้ให้เช่าจึงถือว่าลูกหนี้สัญญาเช่าคือ สินทรัพย์ที่จะทำให้ผู้ให้เช่าได้รับเงินต้นพร้อมกับรายได้ทางการเงินเพื่อตอบแทนผู้ให้เช่าสำหรับการลงทุนและบริการที่ให้

ต้นทุนทางตรงเริ่มแรก เช่น ค่านายหน้าและค่าธรรมเนียมทางกฎหมาย แต่ไม่รวมถึงค่าใช้จ่ายดำเนินงาน เช่น ค่าใช้จ่ายในการขายและค่าใช้จ่ายการตลาด ต้นทุนทางตรงเริ่มแรกมักเกิดขึ้นในการต่อรองหรือการเตรียมสัญญาเช่าและจะรับรู้เป็นส่วนหนึ่งของลูกหนี้ตามสัญญาเช่าการเงินโดยไม่ต้องบันทึกเป็นรายการแยกต่างหาก ทั้งนี้เฉพาะต้นทุนทางตรงเริ่มแรกที่เกิดกับผู้ให้เช่าที่มีใช้ผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่าย อัตราดอกเบี้ยตามนัยของสัญญาเช่าเป็นอัตราที่กำหนดขึ้นโดยผู้ให้เช่าถึงต้นทุนทางตรงเริ่มแรกซึ่งรวมอยู่ในยอดลูกหนี้ตามสัญญาเช่า ดังนั้น รายได้ทางการเงินจากสัญญาเช่าที่รับรู้ในแต่ละงวดจึงเป็นยอดซึ่งได้สุทธิตกกับต้นทุนทางตรงเริ่มแรก ต้นทุนทางตรงเริ่มแรกของผู้ให้เช่าที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายไม่รวมอยู่ในคำนิยามของมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ และไม่รวมเป็นส่วนหนึ่งของเงินลงทุนสุทธิในสัญญาเช่าจึงต้องรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายเมื่อมีการรับรู้กำไรจากการขายในวันที่สัญญาเช่ามีผลบังคับใช้

5. การวัดมูลค่าภายหลังการรับรู้เริ่มแรก

การรับรู้รายได้ทางการเงินต้องขึ้นอยู่กับรูปแบบที่สะท้อนถึงอัตราผลตอบแทนคงที่ในแต่ละงวดของเงินลงทุนสุทธิของผู้ให้เช่า ซึ่งคงเหลือตามสัญญาเช่าการเงินนั้น

ผู้ให้เช่าต้องปันส่วนรายได้ทางการเงินตลอดอายุของสัญญาเช่าด้วยเกณฑ์ที่เป็นระบบและสมเหตุสมผล การปันส่วนรายได้ต้องขึ้นอยู่กับรูปแบบที่สะท้อนให้เห็นถึงผลตอบแทนที่คงที่ในแต่ละงวดของเงินลงทุนสุทธิของผู้ให้เช่าซึ่งคงเหลือตามสัญญาเช่าการเงิน จำนวนที่จ่ายตามสัญญาเช่าที่เกี่ยวข้องกับงวดบัญชี (ซึ่งไม่รวมต้นทุนในการให้บริการ) ต้องนำมาหักกับเงินลงทุนขั้นต้นในสัญญาเช่าการเงินเพื่อลดเงินต้นและรายได้ทางการเงินรอการรับรู้

ผู้ให้เช่าต้องทบทวนประมาณการมูลค่าคงเหลือที่ไม่ได้รับการประกันที่ใช้ในการคำนวณเงินลงทุนขั้นต้นตามสัญญาเช่าอย่างสม่ำเสมอ หากประมาณการมูลค่าคงเหลือที่ไม่ได้รับการประกันมีจำนวนลดลง ผู้ให้เช่าต้องทบทวนการปันส่วนรายได้ตลอดอายุของสัญญาเช่า และต้องทบทวนการปรับลดจำนวนค้างรับที่ได้ตั้งไว้ทันที

สินทรัพย์ภายใต้สัญญาเช่าการเงินซึ่งจัดประเภทเป็นสินทรัพย์รอการขาย (หรือได้รวมอยู่ในกลุ่มของสินทรัพย์ที่เลิกใช้และจัดประเภทเป็นรอการขาย) ต้องบันทึกบัญชีตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชี เรื่อง สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนถือไว้รอการขายและการดำเนินงานที่ขกเลิก (เมื่อมีการประกาศใช้) เมื่อสินทรัพย์นั้นเป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชีดังกล่าว

ผู้ให้เช่าที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายต้องรับรู้กำไรจากการขายหรือขาดทุนจากการขายในงบกำไรขาดทุนสำหรับงวดตามนโยบายการบัญชีที่กิจการใช้สำหรับการขายเสร็จเด็ดขาด หากอัตราดอกเบี้ยที่ใช่เป็นอัตราที่ต่ำเกินจริง กำไรจากการขายต้องกำหนดขึ้นโดยสมมติให้ใช้อัตราดอกเบี้ยเชิงพาณิชย์ ต้นทุนทางตรงเริ่มแรกต้องรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนเมื่อมีการรับรู้กำไรจากการขาย

ผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายมักให้ทางเลือกแก่ลูกค้าที่จะซื้อหรือเช่าสินทรัพย์ สัญญาเช่าการเงินของสินทรัพย์ที่ทำโดยผู้ให้เช่าที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายทำให้เกิดรายได้สองประเภทดังต่อไปนี้

5.1 กำไรหรือขาดทุนที่เกิดจากการขายเสร็จเด็ดขาดที่เป็นราคาขายปกติของสินทรัพย์ที่ให้เช่า ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงส่วนลดปริมาณหรือส่วนลดการค้าด้วย และ

5.2 รายได้ทางการเงินตลอดอายุของสัญญาเช่า

ณ วันที่สัญญาเช่ามีผลบังคับใช้ ผู้ให้เช่าที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายจะบันทึกรายได้จากการขายด้วยมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์หรือมูลค่าปัจจุบันของจำนวนเงินขั้นต่ำที่ผู้เช่าต้องจ่ายให้ผู้ให้เช่าคิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ยเชิงพาณิชย์แล้วแต่จำนวนใดจะต่ำกว่า และจะบันทึกต้นทุนขายด้วยต้นทุนของสินทรัพย์ที่ให้เช่าหรือราคาตามบัญชี (หากราคาตามบัญชีแตกต่างจากต้นทุนของสินทรัพย์ที่ให้เช่า) หักด้วยมูลค่าปัจจุบันของมูลค่าคงเหลือที่ไม่ได้รับการประกัน ผลต่างระหว่างรายได้จากการขายกับต้นทุนขายถือเป็นกำไรจากการขายซึ่งต้องรับรู้ตามนโยบายการบัญชีที่กิจการใช้สำหรับการขายเสร็จเด็ดขาด

เพื่อเป็นการจูงใจลูกค้า ผู้ให้เช่าที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายบางครั้งจะเสนออัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าความเป็นจริงมากซึ่งทำให้รายได้ทั้งสิ้นที่รับรู้ ณ เวลาที่ขายมีจำนวนสูงเกินไป หากผู้ให้เช่าเสนออัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเกินจริง กำไรจากการขายต้องเป็นจำนวนที่คำนวณขึ้นจากอัตราดอกเบี้ยเชิงพาณิชย์

ต้นทุนทางตรงเริ่มแรกต้องรับรู้เป็นค่าใช้จ่าย ณ วันที่สัญญาเช่ามีผลบังคับใช้ เนื่องจากต้นทุนดังกล่าวมักจะเกี่ยวข้องกับกำไรจากการขายของผู้ให้เช่าที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่าย

6. การเปิดเผยข้อมูล

นอกจากที่ผู้ให้เข้าต้องเปิดเผยข้อมูลตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 48 เรื่อง การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลสำหรับเครื่องมือทางการเงิน ผู้ให้เข้าต้องเปิดเผยข้อมูลสำหรับสัญญาเช่าการเงินเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

6.1 การกระทบบยอด ณ วันที่ในงบดุล ระหว่างผลรวมของเงินลงทุนขั้นต้นตามสัญญาเช่ากับมูลค่าปัจจุบันของจำนวนเงินขั้นต่ำที่ลูกหนี้ต้องจ่ายตามสัญญาเช่า นอกจากนั้น ณ วันที่ในงบดุล กิจการต้องเปิดเผยผลรวมของเงินลงทุนขั้นต้นตามสัญญาเช่าและมูลค่าปัจจุบันของจำนวนเงินขั้นต่ำที่ลูกหนี้ต้องจ่ายตามสัญญาเช่าสำหรับระยะเวลาแต่ละช่วงต่อไปนี้

6.1.1 ระยะเวลาที่ไม่เกินหนึ่งปี

6.1.2 ระยะเวลาที่เกินหนึ่งปีแต่ไม่เกินห้าปี

6.1.3 ระยะเวลาที่เกินกว่าห้าปี

6.2. รายได้ทางการเงินรอการรับรู้

6.3 มูลค่าคงเหลือที่ไม่ได้รับการประกันซึ่งรวมอยู่ในผลประโยชน์ของผู้ให้เข้า

6.4 ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของจำนวนเงินขั้นต่ำที่ลูกหนี้ต้องจ่ายตามสัญญาเช่าที่คาดว่าจะเก็บไม่ได้

6.5 ค่าเช่าที่อาจเกิดขึ้นที่รับรู้เป็นรายได้ในงบกำไรขาดทุนสำหรับงวด

6.6 คำอธิบายโดยทั่วไปของข้อตกลงที่สำคัญตามสัญญาเช่าของผู้ให้เข้า

การเปิดเผยเงินลงทุนขั้นต้นหักด้วยรายได้ทางการเงินรอการรับรู้จากสัญญาเช่าใหม่ที่เพิ่มขึ้นระหว่างงวดบัญชี หลังจากหักด้วยจำนวนเงินของสัญญาเช่าที่เกี่ยวข้องที่ได้ยกเลิก ถือเป็นเครื่องบ่งชี้การเติบโตที่มักเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน

7. การปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนแปลง

มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้กำหนดให้กิจการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยด้วยวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (ยอดเงินต้นคงค้างคูณด้วยอัตราดอกเบี้ยตามนัยของสัญญาเช่า) โดยใช้วิธีปรับย้อนหลัง อย่างไรก็ตาม กิจการที่มีสัญญาเช่าคงเหลืออยู่ก่อนวันที่มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มีผลบังคับใช้ กิจการจะใช้มูลค่าตามบัญชีคงเหลือ ณ วันบังคับใช้เป็นยอดเริ่มต้นในการตัดบัญชีตามวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ โดยไม่ใช้วิธีปรับย้อนหลังก็ได้ อนึ่ง สำหรับในกรณีที่เกิดการซึ่งมีสัญญาเช่าซื้อคงเหลืออยู่ก่อนวันที่มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มีผลบังคับใช้และได้ใช้วิธีผลรวมตัวเลขในการคำนวณดอกเบี้ยรับ กิจการสามารถใช้วิธีดังกล่าวได้ต่อไป จนกว่าสัญญาเช่าซื้อคงเหลือที่ยกมานั้นสิ้นสุดลง ทั้งนี้ สัญญาเช่าซื้อคงเหลือที่ยกมาต้องเป็นสัญญา

เช่าซื้อที่มีระยะเวลาสั้น (3-4 ปี) และกิจการต้องเปิดเผยข้อมูลของสัญญาเช่าซื้อที่ยกมาแยกจากสัญญาเช่าซื้อใหม่ให้ชัดเจน

8. วันถือปฏิบัติ

มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มีผลบังคับใช้สำหรับสัญญาเช่าทุกประเภทที่มีวันเริ่มต้นสัญญาเช่าในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2551 เป็นต้นไป ได้มีการสนับสนุน (แต่ไม่กำหนด) ให้กิจการที่มีสัญญาเช่าที่มีวันเริ่มต้นของสัญญาเช่าก่อนวันที่ 1 มกราคม 2551 ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้โดยวิธีปรับย้อนหลัง หากกิจการมิได้ใช้วิธีปรับย้อนหลัง กิจการจะชี้แจงยอดยกมาของสัญญาเช่า ณ วันที่ 1 มกราคม 2551 เป็นวันเริ่มต้นในการตัดบัญชีตามวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงสำหรับระยะเวลาเช่าที่เหลืออยู่ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ ก็ได้ กิจการที่มีสัญญาเช่าซื้อระยะสั้น (3-4 ปี) ซึ่งทำขึ้นก่อนวันที่ 1 มกราคม 2551 และประสงค์ที่จะใช้วิธีผลรวมจำนวนตัวเลข (วิธีเดิม) ยังคงใช้วิธีดังกล่าวได้ จนกว่าสัญญาเหล่านั้นสิ้นสุดลง โดยต้องเปิดเผยข้อมูลตามการจำแนกประเภทสัญญาเช่าข้อ 7 แยกระหว่างสัญญาเช่าซื้อที่ใช้วิธีเดิมและวิธีใหม่ทุกงวดบัญชีจนกว่าสัญญาที่ใช้วิธีเดิมนั้นสิ้นสุดลง ในการเปิดเผยจำนวนมูลค่าปัจจุบันของลูกหนี้ให้เปิดเผยยอดลูกหนี้เช่าซื้อหักด้วยดอกผลเช่าซื้อหรือการตัดบัญชี

ลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจเช่าซื้อ

1. ความหมายของสัญญาเช่าซื้อ

การให้เช่าซื้อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “อันว่าเช่าซื้อนั้น คือสัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่า และให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงิน เป็นจำนวนเท่านั้น เท่านั้นคราว” เราจะเห็นได้ว่าการเช่าซื้อได้กำหนดเงื่อนไขไว้ก็คือ

1.1 ต้องมีคู่สัญญา 2 ฝ่าย คือ ผู้ให้เช่าซื้อ และผู้เช่าซื้อ

1.2 ผู้ให้เช่าซื้อต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ

1.3 เมื่อผู้ให้เช่าซื้อนำทรัพย์สินออกให้เช่าได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะขายหรือจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของผู้เช่า

1.4 การชำระเงินค่าเช่าซื้อจะชำระเป็นงวด ๆ จนกว่าจะครบถ้วน

1.5 กรรมสิทธิ์ในสินค้าเป็นของผู้ให้เช่าจนกว่าจะมีการโอนกรรมสิทธิ์

1.6 ผู้เช่าจะมีกรรมสิทธิ์ในตัวสินค้าต่อเมื่อชำระเงินครบถ้วนแล้ว

1.7 ผู้ให้เช่ามีสิทธิ์ที่จะยึดสินค้ากลับคืนมาได้ (มาตรา 574)

2. ลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์ เมื่อมีการตกลงเช่าซื้อทรัพย์สินกับผู้เช่า (ลูกค้า) จะต้องมีการเรียกเก็บเงินจากลูกค้า ซึ่งโดยปกติแล้วจะมีการเรียกเก็บ เงินมัดจำหรือเงินจอง เงินคาวน และเงินผ่อนชำระค่างวด ๆ ละเดือน

การปิดบัญชีก่อนครบกำหนด บางครั้งจะพบว่าผู้เช่าซื้อมีความประสงค์จะชำระเงินค่างวดส่วนที่เหลือทั้งจำนวนก่อนครบกำหนดระยะเวลาในการให้เช่าซื้อ โดยมากแล้วผู้ให้เช่าซื้อจะให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าหากชำระเงินก่อนกำหนด

การเปลี่ยนสัญญา การโอนสิทธิในการเช่าซื้อให้แก่บุคคลอื่น หรือการขายทรัพย์สินที่เช่าซื้อที่ยังผ่อนชำระเงินงวดไม่ครบกำหนดตามสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญของสัญญา

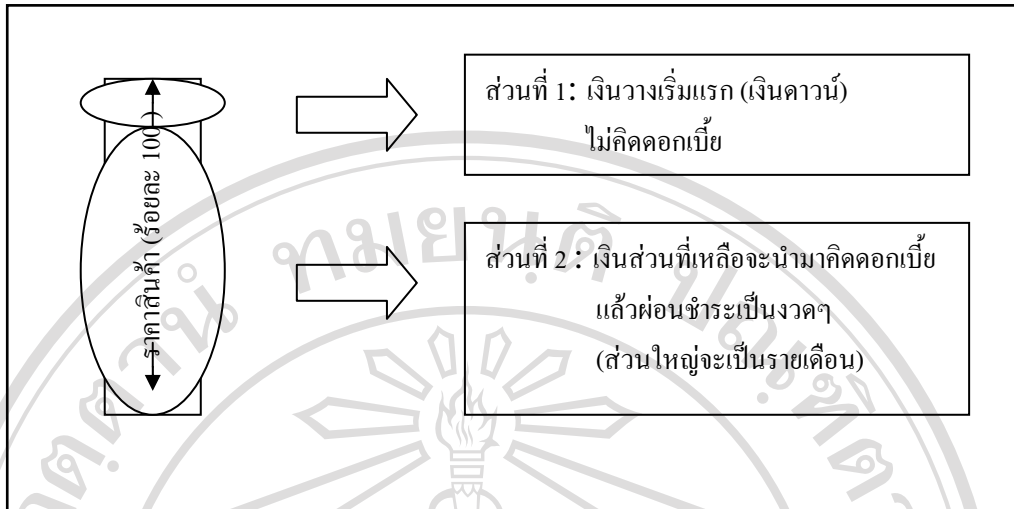
การยึดสินค้าคืน ในกรณีที่ลูกค้าผิดนัดไม่ชำระหนี้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 574 ได้ระบุว่า “ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กัน หรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ถ้าเช่นนั้นบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน ให้ริบเป็นของเจ้าของทรัพย์สินและเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย อนึ่ง ในกรณีกระทำผิดสัญญาเพราะผิดนัดไม่ใช้เงินซึ่งเป็นคราวที่สุดนั้น ท่านว่าเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะริบบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินได้ ต่อเมื่อระยะเวลาใช้เงินได้พ้นกำหนดไปอีกงวดหนึ่ง”

ลักษณะของการเช่าซื้อ (ตามภาพที่ 1) ถ้าเราต้องการซื้อสินค้าด้วยวิธีเช่าซื้อ สมมติว่าสินค้าชิ้นหนึ่งมีราคา 100 บาท ในวิธีของการเช่าซื้อนั้นจะแบ่งเงิน 100 บาทนี้ออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 คือเงินคาวน เป็นค่าที่หลายคนรู้จักดี หมายถึง เงินจำนวนหนึ่ง (ซึ่งต่ำกว่าราคาสินค้า) ที่ผู้ซื้อต้องจ่ายให้แก่เจ้าของสินค้าหรือผู้ขายไปก่อน มักจะมีค่าประมาณร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 50 ของราคาสินค้าและเงินส่วนนี้จะไม่มีการคิดดอกเบี้ยแต่อย่างใด

ส่วนที่ 2 เงินที่เหลือ เงินส่วนนี้จะมีหลายชื่อ เช่น ยอดจัด, เงินกู้, เงินงวด, หรือเงินผ่อน ซึ่งโดยรวมแล้วจะหมายถึง จำนวนเงินที่เหลือของราคาสินค้าที่ได้หักเงินคาวนออกไปแล้ว จากนั้นจะนำไปคิดดอกเบี้ยตามอัตราที่จะตกลงกัน แล้วจึงนำมาผ่อนชำระเป็นงวด ๆ คืนให้แก่เจ้าของสินค้าตามระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้

สัญญาเช่าซื้อทำให้ผู้เช่าซื้อได้รับประโยชน์ คือได้รับสินค้าที่เช่าซื้อไปใช้ทันทีโดยที่เจ้าของสินค้าผู้ให้เช่าซื้อยังมีหลักประกันในการที่จะได้รับชำระราคา เพราะกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ให้เช่าซื้อยังไม่ได้โอนไปยังผู้เช่าซื้อจนกว่าผู้ให้เช่าซื้อจะได้รับชำระราคาจนครบถ้วนแล้ว นอกจากนี้การเช่าซื้อยังช่วยระบายสินค้าให้ออกจำหน่ายให้มากยิ่งขึ้นด้วย

ภาพที่ 1 แสดงการแบ่งจำนวนเงินของราคาสินค้าเมื่อมีการซื้อสินค้าแบบเช่าซื้อ

อย่างไรก็ดี การที่เจ้าของสินค้าหรือผู้มาติดต่อ (ตัวแทนจำหน่าย) จะให้ผู้เช่าซื้อเช่า โดยตรงจากตนแล้ว อาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นมาแม้ว่าผู้ให้เช่าซื้อยังคงมีกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่เช่าซื้อก็ตาม แต่ถ้าหากผู้เช่าซื้อผิดนัด ไม่ชำระราคาแล้ว ก็อาจก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากในการติดตามสินค้าที่เช่าซื้อคืนมา เพราะเจ้าของสินค้าหรือผู้มาติดต่อที่เป็นผู้ให้เช่านั้น บางรายเป็นผู้ค้ารายย่อย ไม่มีกำลังพอที่จะติดตามเอาสินค้าคืนมาได้ ดังนั้นเพื่อขจัดปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการจัดหาบุคคลกลางที่สามเข้ามาเกี่ยวข้องกับ ต่อไปจะเรียกว่า บริษัทการเงิน โดยบริษัทการเงินนี้จะซื้อสินค้าจากเจ้าของหรือผู้มาติดต่อจากนั้นก็ขายสินค้าดังกล่าวออกให้ลูกค้าเช่าซื้อ ในการนี้เจ้าของสินค้าหรือผู้มาติดต่อก็จะได้รับเงินค่าสินค้าจากบริษัทการเงิน และบริษัทการเงินก็จะได้หลักประกันทางด้านสินค้าที่แน่นอนจากการทำสัญญาเช่าซื้อ โดยบริษัทการเงินจะเป็นผู้รวบรวมค่าเช่าซื้อจากลูกค้าโดยตรง และสัญญาเช่าซื้อนี้ก็ทำขึ้นระหว่างลูกค้า (ผู้เช่าซื้อ) กับบริษัทการเงิน (ผู้ให้เช่าซื้อ) ตามวิธีการดังกล่าวนี้จึงมีผู้ที่เกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย คือ ลูกค้าหรือผู้ที่มาเช่าซื้อ เจ้าของสินค้าหรือผู้มาติดต่อ (ตัวแทนจำหน่าย) และบริษัทการเงิน

บริษัทผู้ให้เช่าซื้อ มักจะมีพนักงานของบริษัทไว้ประจำบริษัทเจ้าของสินค้า เมื่อมีลูกค้ามาซื้อสินค้าจะทำสัญญาเช่าซื้อได้ทันทีซึ่งสัญญานี้ยังไม่ได้รับอนุมัติจนกว่าจะผ่านการตรวจสอบสินเชื่อก่อน ในบางกรณีบริษัทผู้ให้เช่าซื้ออาจทำสัญญาให้ค่านายหน้าแก่เจ้าของสินค้าในการที่จะจัดหาสัญญาเช่าซื้อให้แก่บริษัทโดยปกติแล้วผู้เช่าซื้อจะจ่ายเงินล่วงหน้า (เงินดาวน์) ประมาณร้อยละ 20-30 ส่วนที่เหลือพร้อมด้วยดอกเบี้ยจ่ายชำระเป็นงวด ๆ ตามระยะเวลาที่ตกลงกันไว้ในสัญญา เมื่อผู้เช่าซื้อชำระเงินตามค่างวดครบแล้วทุกงวดตามสัญญาแล้ว กรรมสิทธิ์ในสินค้าตามสัญญาเช่า

ซื้อจะโอนเป็นค่าเช่าซื้อทันที ในกรณีที่จะต้องมีการโอนกันทางทะเบียน จะต้องเป็นหน้าที่ของผู้ให้เช่าซื้อให้เรียบร้อย

นอกจากนี้แล้วบริษัทผู้ให้เช่าซื้อยังบังคับให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องทำประกันภัยสำหรับสินค้าที่เช่าซื้อ โดยผู้ได้รับผลประโยชน์คือบริษัทผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งการทำประกันภัยนี้บางบริษัทอาจมีการบังคับให้ทำประกันภัยผ่านผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งบริษัทผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งบริษัทผู้ให้เช่าซื้อจะได้รับส่วนลดเป็นรายได้ นอกเหนือจากรายได้ค่าดอกเบี้ยตามสัญญาเช่าซื้อ (สาริต รังคศิริ, 2539: 1-5)

3. ขั้นตอนในการให้เช่าซื้อรถยนต์

3.1 กรณีกิจการผู้แทนจำหน่ายเป็นผู้ให้เช่าซื้อ มีขั้นตอน ดังนี้ (ตามภาพที่ 2)

3.1.1 เมื่อลูกค้าหรือผู้ที่ขอเช่าซื้อ มาขอเช่าซื้อรถยนต์ ต้องทำหลักฐานแบบยื่นคำขอเช่าซื้อโดยจะมีข้อมูล คือ รายละเอียดรถยนต์ที่ขอเช่าซื้อ การชำระค่าเช่าซื้อ ประวัติของผู้ขอเช่าซื้อ ประวัติของผู้ขอคำประกัน ลงลายมือชื่อของผู้เช่าซื้อ ผู้คำประกันและของคู่สมรส(ถ้ามี) จากนั้นเจ้าหน้าที่สินเชื่อของบริษัทจะทำการตรวจสอบสินเชื่อ โดยดูว่าลูกค้าความสามารถในการหารายได้มาจ่ายชำระค่างวดที่ระบุไว้หรือไม่ ถ้าตรวจสอบแล้วพบว่าผู้ขอเช่าซื้อมีความสามารถในการชำระค่างวดก็จะอนุมัติสินเชื่อ

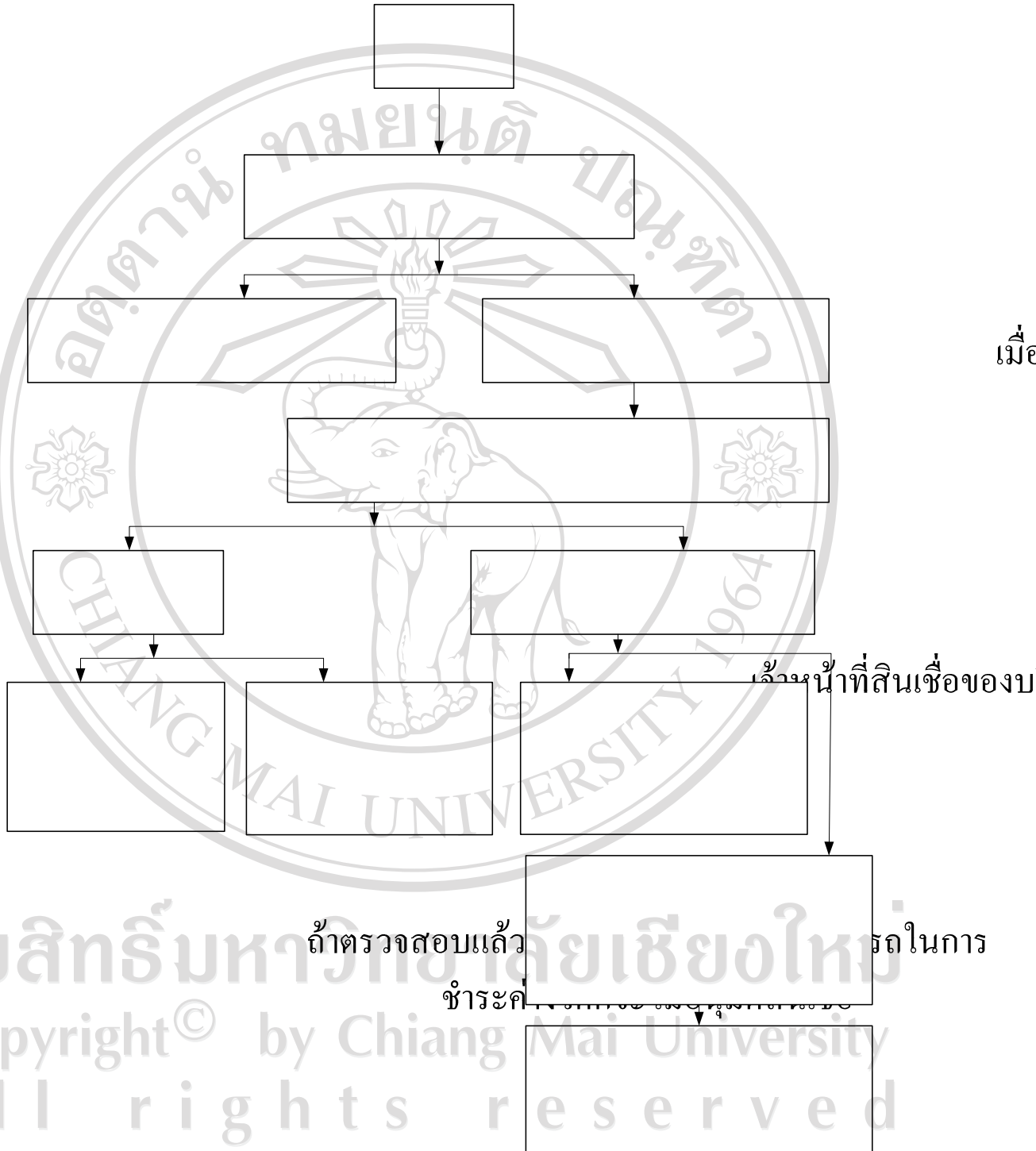
3.1.2 การทำสัญญาเช่าซื้อ จะนำข้อความตามแบบคำขอมารอกลงในสัญญาเช่าซื้อแล้วให้ผู้เช่าซื้อ และผู้คำประกันลงนาม โดยปกติผู้ให้เช่าซื้อจะได้รับเงินดาวน์ก่อน ส่วนมูลค่าที่เหลือถึงขอเช่าซื้อ และผู้ให้เช่าซื้อจะคิดดอกเบี้ยจากมูลค่าที่เหลือ

3.1.3 การคิดดอกเบี้ย บริษัทผู้ให้เช่าซื้อจะคิดดอกเบี้ยในอัตราคงที่ (Flat Rate) โดยมีสูตรสำเร็จในการคำนวณคือ ดอกเบี้ยรับ = เงินต้น x ปี x ดอกเบี้ย/100 โดยอัตราดอกเบี้ยที่บริษัทผู้ให้เช่าซื้อคิดขึ้นอยู่กับ จำนวนงวดที่ขอผ่อน และอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด

3.1.4 การชำระค่างวด กรณีชำระค่างวดก่อนกำหนดจะไม่มีส่วนลด ส่วนกรณีชำระค่างวดเลยกำหนด ลูกค้าผู้เช่าซื้อจะเสียเงินค่าปรับที่ชำระล่าช้า ในทางปฏิบัติแล้วจะขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละบริษัท

3.1.5 การขอปิดบัญชีก่อนกำหนด กรณีที่ลูกค้าผู้เช่าซื้อขอปิดบัญชีก่อนครบกำหนดตามสัญญาเช่าซื้อ ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2543 กำหนดว่า บริษัทผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของดอกเบี้ยที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ โดยให้คำนวณตามแถลงการณ์มาตรฐานการบัญชี

แสดงขั้นตอนรายละเอียดการดำเนินการให้เข้าชื่อของเจ้าของสินค้า (ตัวแทนจำหน่าย)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

ภาพที่ 2 แผนผังขั้นตอนการให้เข้าชื่อของเจ้าของสินค้า (ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์)

ส่วนมูลค่าที่

3.1.6 การโอนสิทธิให้กับบุคคลอื่น โดยปกติบริษัทที่ให้เช่าซื้อจะโอนสิทธิเปลี่ยนชื่อลูกค้าผู้เช่าซื้อเท่านั้น และต้องทำสัญญาใหม่ ซึ่งจำนวนงวดที่เหลือและจำนวนเงินค้างงวดยังคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง (ถึงแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ทำได้ แต่ผู้ให้เช่าซื้อจะไม่ทำ) บริษัทจะคิดค่าธรรมเนียมการโอนสิทธิ ซึ่งไม่มีอัตรากำหนดไว้แน่นอน และผู้จ่ายค่าธรรมเนียมก็แล้วแต่ลูกค้าผู้เช่าซื้อ รายเดิมกับรายใหม่จะตกลงกันเอง และบริษัทผู้ให้เช่าซื้อจะทำสัญญาโอนสิทธิสัญญาเช่าซื้อด้วย

3.1.7 กรณียึดรถ ในกรณีที่ลูกค้าผู้เช่าซื้อไม่ชำระค่างวด และผู้ให้เช่าซื้อเรียกทรัพย์สินคืน ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องบันทึกบัญชีโดยโอนยอดคงเหลือสุทธิของบัญชีลูกหนี้เช่าซื้อ โดยหักดอกเบี้ยเช่าซื้อและการตัดบัญชีสำหรับลูกค้าผู้เช่าซื้อรายนั้น ไปแสดงในบัญชีสินทรัพย์รอการขาย

3.1.8 กรณีขายรถยึด กรณีขายรถที่ยึด และมีลูกค้ารายใหม่สนใจที่จะซื้อ โดยเช่าซื้อ ก็ถือว่าเป็นการทำสัญญาขายใหม่

3.2 กรณีบริษัทการเงินเป็นผู้ให้เช่าซื้อ มีขั้นตอน ดังนี้ (ตามภาพที่ 3)

จะมีบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย คือ ลูกค้าหรือผู้ที่จะมาเช่าซื้อ เจ้าของสินค้าหรือผู้มาติดต่อ (ตัวแทนจำหน่าย) และบริษัทการเงิน โดยบริษัทการเงิน จะจ่ายเงินค่าสินค้าจากเจ้าของสินค้าตามราคาที่เขาซื้อ เป็นราคาของรถยนต์ที่หักเงินดาวน์แล้ว ซึ่งเงินดาวน์ผู้เช่าซื้อจะจ่ายให้กับเจ้าของสินค้า

3.2.1 เมื่อลูกค้าหรือผู้ที่มาเช่าซื้อ มาขอเช่าซื้อรถยนต์ ต้องทำหลักฐานแบบยื่นคำขอเช่าซื้อโดยจะมีข้อมูล คือ รายละเอียดรถยนต์ที่เขาซื้อ การชำระค่าเช่าซื้อ ประวัติของผู้เช่าซื้อ ประวัติของผู้ขอคำประกัน ลงลายมือชื่อของผู้เช่าซื้อ ผู้ขอคำประกัน และของคู่สมรส (ถ้ามี) จากนั้นเจ้าหน้าที่สินเชื่อของบริษัทจะทำการตรวจสินเชื่อโดยดูว่าลูกค้าความสามารถในการหารายได้มาจ่ายชำระค่างวดที่ระบุไว้หรือไม่ ถ้าตรวจสอบดูแล้วพบว่าผู้เช่าซื้อที่มีความสามารถในการชำระค่างวดก็จะอนุมัติ

3.2.2 การทำสัญญาเช่าซื้อ จะนำข้อความตามแบบคำขอมารถลงในสัญญาเช่าซื้อแล้วให้ผู้เช่าซื้อ และผู้ค้าประกันลงนาม บริษัทผู้ขายรถจะได้รับเงินดาวน์ก่อน ส่วนมูลค่าที่เหลือถึงขอเช่าซื้อ และผู้ให้เช่าซื้อจะคิดดอกเบี้ยจากมูลค่าที่เหลือ และบริษัทการเงินจะให้ค่าธรรมเนียมแก่ผู้ขายรถยนต์

3.2.3 การคิดดอกเบี้ย บริษัทผู้ให้เช่าซื้อจะคิดดอกเบี้ยในอัตราคงที่ (Flat Rate) โดยมีสูตรสำเร็จในการคำนวณคือ ดอกเบี้ยรับ = เงินต้น x ปี x ดอกเบี้ย/100 โดยอัตราดอกเบี้ยที่บริษัทผู้ให้เช่าซื้อคิดขึ้นอยู่กับ จำนวนงวดที่ขอผ่อน และอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด

3.2.4 การชำระค่างวด กรณีชำระค่างวดก่อนกำหนดจะไม่มีส่วนลด ส่วนกรณีชำระค่างวดเลยกำหนด ลูกค้าผู้เช่าซื้อจะเสียเงินค่าปรับที่ชำระล่าช้า ในทางปฏิบัติแล้วแต่นโยบายบริษัท

3.2.5 การขอปิดบัญชีก่อนกำหนด กรณีที่ลูกค้าผู้เช่าซื้อขอปิดบัญชีก่อนครบกำหนดตามสัญญาเช่าซื้อ ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2543 กำหนดว่า บริษัทผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของดอกเบี้ยที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ โดยให้คำนวณตามแถลงการณ์มาตรฐานการบัญชี

The logo of Chiang Mai University is a circular emblem. In the center is a detailed illustration of an elephant standing and facing left. Above the elephant's head is a traditional Thai decorative element, a 'phra' (a crown-like structure). The entire emblem is enclosed within a circular border. The Thai text 'มหาวิทยาลัยเชียงใหม่' is written along the top inner edge of the circle, and 'CHIANG MAI UNIVERSITY 1964' is written along the bottom inner edge. There are also two smaller decorative floral motifs on the left and right sides of the circle.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

แสดงขั้นตอนรายละเอียดการดำเนินการให้เข้าชื่อของบริษัทการเงิน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

ภาพที่ 3 แผนผังขั้นตอนการให้เข้าชื่อของบริษัทการเงิน

โดยผู้ขายรถยนต์

3.2.6 การโอนสิทธิให้กับบุคคลอื่น โดยปกติบริษัทที่ให้เช่าซื้อจะโอนสิทธิเปลี่ยนชื่อลูกค้าผู้เช่าซื้อเท่านั้น และต้องทำสัญญาใหม่ ซึ่งจำนวนงวดที่เหลือและจำนวนเงินค่างวดยังคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง (ถึงแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ทำได้ แต่ผู้ให้เช่าซื้อจะไม่ทำ) บริษัทจะคิดค่าธรรมเนียมการโอนสิทธิ ซึ่งไม่มีอัตรากำหนดไว้แน่นอน และผู้จ่ายค่าธรรมเนียมก็แล้วแต่ลูกค้าผู้เช่าซื้อรายเดิมกับรายใหม่จะตกลงกันเอง และบริษัทผู้ให้เช่าซื้อจะทำสัญญาโอนสิทธิสัญญาเช่าซื้อด้วย

3.2.7 กรณียึดรถ ในกรณีที่ลูกค้าผู้เช่าซื้อไม่ชำระค่างวด และผู้ให้เช่าซื้อเรียกทรัพย์สินคืน ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องบันทึกบัญชีโดยโอนยอดคงเหลือสุทธิของบัญชีลูกหนี้เช่าซื้อ โดยหักดอกเบี้ยเช่าซื้อรอการตัดบัญชีสำหรับลูกค้าผู้เช่าซื้อรายนั้น ไปแสดงในบัญชีสินทรัพย์รอการขาย

3.2.8 กรณีขายรถยึด กรณีทำการยึดรถ และทำการขายรถที่ยึดมา ผู้ที่ให้เช่าซื้อที่เป็นบริษัทการเงินต้องเป็นการขายโดยวิธีประมูลขายให้บุคคลภายนอก ซึ่งปกติบริษัทผู้ให้เช่าซื้อจะประกาศทางสื่อโฆษณาให้บุคคลภายนอกทราบ และปกติราคาประมูลจะต่ำกว่ามูลค่าที่เหลือตามสัญญา และจะเรียกส่วนต่างเพิ่มจากลูกค้าผู้เช่าซื้อ กรณีประมูลขายได้ราคาสูงกว่ามูลค่าที่เหลือตามสัญญาจะคืนส่วนต่างให้ผู้เช่าซื้อ (เดิม ก่อนที่ ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2543 จะบังคับใช้ บริษัทผู้ให้เช่าซื้อจะไม่คืนเงินที่สูงกว่ามูลค่าตามสัญญาให้ผู้เช่าซื้อ เพราะถือว่าทรัพย์สินยังเป็นของบริษัทผู้ให้เช่าซื้อ ฉะนั้นยึดคืนแล้วขายกำไรก็เป็นของบริษัทผู้ให้เช่าซื้อ บริษัทที่บันทึกกำไรให้เป็นของบริษัท)

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรลักษณ์ วรรณโล (2544) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบมาตรฐานการบัญชีและกฎหมายภาษีอากรเกี่ยวกับกิจการเช่าซื้อรถยนต์ได้พบว่ามาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 7 กำหนดให้รับรู้กำไรที่เกิดจากการขายเป็นรายได้ทั้งจำนวนในรอบระยะเวลาบัญชีที่มีการให้เช่าซื้อหรืออาจรับรู้กำไรเป็นรายได้ในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีตามงวดที่ถึงกำหนดชำระก็ได้ ส่วนดอกเบี้ยของเช่าซื้อนั้นให้รับรู้เป็นรายได้ตามงวดที่ถึงกำหนดชำระ ในกรณีที่มิได้รับเงินค่างวดตามงวดที่ถึงกำหนดชำระหรือไม่ได้รับเงินค่างวดที่ถึงกำหนดนั้นผู้ขายสามารถเลื่อนการรับรู้รายได้ออกไป หากไม่มีเหตุผลสนับสนุนได้ว่าจะสามารถเรียกเก็บเงินตามสัญญานั้นได้ ส่วนหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ตามกฎหมาย การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลมีการยึดถือหลักเกณฑ์เดียวกับหลักเกณฑ์ทางบัญชี ข้อแตกต่างที่สำคัญได้แก่ หลักเกณฑ์ทางด้านการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ในการกำหนดให้ผู้ขายยังต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มจากค่างวดที่ถึงกำหนดชำระจนกว่าจะมีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อตาม

กฎหมายที่แท้จริง จึงส่งผลทำให้ผู้ประกอบการมีความรับผิดชอบในการชำระภาษีมูลค่าเพิ่มในขณะที่ยังไม่มีภาระชำระค่าภาษีเงินได้

ฉัตรพร ฐิติจำเริญพร (2545) ได้ศึกษาเรื่อง แนวปฏิบัติของการบัญชีและการรับรู้รายได้ของกิจการลิสซิ่งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กิจการลิสซิ่งซึ่งได้มีวิธีการบันทึกบัญชีและการรับรู้รายได้ในลักษณะของสัญญาเช่าดำเนินงาน มากกว่าที่จะจัดทำในลักษณะของสัญญาเช่าทางการเงิน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญสำหรับกิจการลิสซิ่งที่พึงปฏิบัติ อีกทั้งยังได้นำหลักของการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการให้เช่าซื้อ และการให้กู้ยืมเงิน มาใช้ในการบันทึกบัญชี และการรับรู้รายได้อีกด้วย ส่วนในเรื่องของการรับรู้รายได้ของกิจการลิสซิ่งที่ใช้ในปัจจุบัน ได้มีการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยเป็นไปตามเกณฑ์เงินค้ำ กล่าวคือ จะรับรู้รายได้ที่เกิดขึ้นในงวดบัญชีนั้นทันที โดยไม่คำนึงว่าจะได้รับเงินจากการเช่านั้นแล้วหรือไม่ก็ตาม

กิจการลิสซิ่งส่วนใหญ่มักจะมีปัญหาในเรื่องของเงินมัดจำและราคาซากของสินทรัพย์ที่เช่าเมื่อสิ้นสุดสัญญาเช่า เนื่องจากเงินมัดจำที่เก็บจากลูกค้านั้น กิจการจะถือเป็นหนี้สินของกิจการ เนื่องจากจะต้องมีการชำระคืนให้กับลูกค้าเมื่อสิ้นสุดสัญญาเช่า แต่มีการโอนไปเป็นส่วนหนึ่งของราคาสินทรัพย์ ณ วันสิ้นสุดตามสัญญาเช่าได้ ถ้าหากผู้เช่าเลือกที่จะซื้อสินทรัพย์นั้นเป็นของตนเอง ส่วนในเรื่องราคาซากของสินทรัพย์ จะเห็นได้ว่ามีราคาค่อนข้างสูงซึ่งถือได้ว่าสูงกว่าราคาในท้องตลาด กิจการลิสซิ่งส่วนใหญ่มักจะมีปัญหาในเรื่องของการหาผู้ซื้อสินทรัพย์นั้นเมื่อสิ้นสุดสัญญา ดังนั้นควรจะมีกำหนดอย่างแน่ชัดในสัญญาว่า ผู้เช่าควรจะได้รับประกันราคาซากสินทรัพย์นั้นเพื่อไม่ให้เกิดปัญหานี้ขึ้น

วชิราภรณ์ ขันแก้วผาบ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้ประกอบการธุรกิจค้ารถยนต์มือสองในการเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อการเช่าซื้อของบริษัทลิสซิ่ง ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด 3 อันดับแรก ซึ่งเป็นปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่ อันดับหนึ่ง คือกระบวนการให้บริการ ในเรื่องการให้บริการที่รวดเร็ว ทันเวลาและตรงตามความต้องการ อันดับสอง คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นเรื่องการอนุมัติวงเงินสินเชื่อหรือยอดจัดไฟแนนซ์ที่เหมาะสม และตรงตามความต้องการ และอันดับสาม คือ ด้านราคา ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องอัตราดอกเบี้ยในการผ่อนชำระต่ำ

สำหรับปัญหาที่ผู้ประกอบการธุรกิจค้ารถยนต์มือสองพบ 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับหนึ่ง คือ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เรื่องอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่สามารถส่งผลต่อการขึ้น-ลงของอัตราดอกเบี้ยเช่าซื้อ อันดับสอง คือ ปัญหาภายในองค์กรด้านราคาเรื่องอัตราดอกเบี้ยในการผ่อนชำระสูง และอันดับสาม คือ ปัญหาภายในองค์กรผลิตภัณฑ์ เรื่องการอนุมัติวงเงินสินเชื่อหรือยอดจัดไฟแนนซ์ที่ไม่เหมาะสม และไม่ตรงตามต้องการ